

Inleiding en Aanleiding

We gaan aan de slag! We werken samen met Winterswijk aan een armoedevrij Winterswijk 2040. We staan hier niet zo maar. We hebben een missie: armoede hoort er niet vanzelfsprekend bij! Armoede kunnen we stoppen en hoeft niet te ontstaan! Voor u ligt een ontwikkelplan. Het is geen deltaplan, geen routemap hoe we tot een armoedevrij Winterswijk in 2040 komen. Het is de start van een gezamenlijk ontwikkelproces met mensen met passie en geloof dat we de wereld samen anders kunnen maken.

Armoede: wat is het?

De afgelopen maanden hebben we gesproken met veel mensen over wat armoede is. Wat opvalt is dat armoede complex is. Er is niet één oorzaak en niet één gevolg. Er is geen eenduidige definitie aan te geven. Ieder verhaal is uniek en het is duidelijk dat het ons allemaal kan overkomen. Armoede gaat om het hebben van beperkte middelen, maar het belangrijkste is dat het écht armoede is als mensen het ook echt beleven als een tekort. Als het de spanning geeft dat je bestaan in het gedrang is. Dat je merkt dat je er niet meer bij hoort, je niet meer mee kunt doen. Mensen vertellen dat armoede maakt dat je eigenwaarde aangetast wordt, dat mensen anders naar je kijken, je het gevoel krijgt dat je niet meer volwaardig bent. Gevoelens van schaamte en schuld worden in één adem genoemd. Armoede gaat om wat financiële tekorten met mensen doet.

Een terugblik: hoe zijn we hier gekomen?

Al jaren puzzelen we op verschillende plekken met dit onderwerp omdat armoede voor velen zichtbaar is. Bijvoorbeeld bij de medewerkers van de Post. Bijna de helft van de vragen die zij krijgen gaan over mensen met financiële problemen. Zij staan naast mensen en zien wat deze problemen voor mensen betekenen. Hun hulpverlening en ondersteuning is er met name op gericht om mensen uit de problemen te krijgen. Regelmatig is er geworsteld met de vraag: Hoe kunnen we zorgen dat mensen niet in de financiële problemen terecht komen?

Ook de Raad in Winterswijk heeft al jaren het bestrijden van armoede in een hoog vaandel. Regelmatig werden voorstellen gedaan met maatregelen om armoede dragelijker te maken, om te zorgen dat iedereen mee kan doen. De acties vanuit de politiek waren waardevol en een duidelijk signaal hoe belangrijk dit onderwerp is. Tegelijkertijd was er nog geen oplossing gevonden hoe je zorgt dat armoede niet ontstaat.

In 2016 gingen de Achterhoeks wethouders en een aantal ambtenaren met de bus naar Denemarken. Zij gingen kijken hoe daar de gezondheidszorg én het welzijn geregeld was. Het gaf inspiratie, nieuwe inzichten. In Denemarken zat preventie namelijk in het bloed. Preventie, efficiëntie en werken met de gemeenschap. Na dit bezoek ontstond de gedacht: Is het mogelijk om niet arm te zijn? Om niet arm te worden? Om armoede te stoppen daar waar het wel is ontstaan? Is het mogelijk om andere dingen te doen dan we altijd hebben gedaan? In plaats van maatregelen om armoede te verzachten als het ontstaat, zorgen dat het niet ontstaat? Kunnen we een ander beeld maken waarin we armoede niet meer zien als iets wat er vanzelfsprekend bij hoort?

In 2017 startte de gemeente Winterswijk met opgavegericht werken. De eerste ideeën en vragen kwamen op tafel: hoe kunnen we samenwerken met de samenleving? Hoe kunnen we maatschappelijke thema's nog beter samen aanpakken? In 2018 werd de opgave Armoedevrij Winterswijk 2040 omarmd door de gehele gemeenteraad. Zij gaven vol commitment aan deze opgave. En nu staan we hier in de zomer van 2019 en hebben we met heel veel mensen oplossingen bedacht en gekozen, zodat we met elkaar de eerste stappen kunnen maken naar een armoedevrij Winterswijk 2040.

Schouders eronder! We gaan samen aan de slag!

Samen kiezen!

In verschillende bijeenkomsten hebben we samen met Winterswijk keuzes gemaakt. Het eerste keuzemoment was op 12 maart. Met ongeveer 100 mensen kozen we aan welke onderwerpen we zouden gaan werken. Uit alle gesprekken die we met ruim 420 hadden gevoerd, waren 7 onderwerpen naar voren gekomen:

- Systeem versimpelen
- Van welvaart naar welzijn
- Kind, jeugd en generatie armoede
- Nieuwe armoede (duurzaamheid en automatisering)
- De basis op orde en vaardigheden
- Taboe doorbreken
- Arbeid en opleiding

Omdat niet alle 7 onderwerpen tegelijk opgepakt kunnen worden kozen we met elkaar de volgende 3 onderwerpen om mee te starten.

- Systeem versimpelen
- Kind, jeugd en generatie armoede
- Taboe doorbreken

Vanaf april tot en met half juni werkten we met drie werkgroepen en drie inspiratiegroepen aan de drie thema's. De werkgroepen bestonden uit inwoners, vertegenwoordigers van instellingen en gemeenteambtenaren. Zij stonden stil bij waar je nu zou moeten beginnen en wat goede oplossingen zouden zijn. De inspiratiegroepen, waarin inwoners en vertegenwoordigers van instellingen zaten, deden mee door af en toe te brainstormen. Half juni was er per onderwerp een werkconferentie. Tijdens deze bijeenkomsten kozen we met elkaar de oplossingen. We vroegen niet alleen aan mensen welke oplossingen we moesten oppakken, maar ook wie er meedoet om deze oplossingen uit te voeren. De expertgroep dacht mee, vertelde wethouders wat armoede is en vertelden hun verhaal tijdens bijeenkomsten.

En dat is waar we nu staan: drie thema's met oplossingen die omarmd zijn door en voor Winterswijkers. Het is tijd voor de volgende stap: samen de schouders eronder!

Taboe doorbreken

Bij het thema taboe doorbreken zijn drie hoofdonderwerpen benoemd om de eerste stappen te zetten.

1. **Start met te zorgen dat heel Winterswijk weet dat armoede bestaat: ook hier.** Heel Winterswijk moet weten dat het bestaat én dat het iets is wat we op kunnen lossen met elkaar. Het is iets waar je over mag praten, waar je geen schaamte voor hoeft te voelen. Tegelijk is de boodschap ook naar hulp- en dienstverleners: zie wat armoede met mensen doet en zorg dat mensen die in armoede leven respectvol worden benaderd. .
2. **Mensen moeten hun verhaal makkelijk kwijt kunnen: een lage drempel is nodig.** Als breed wordt verkondigd dat armoede bestaat en dat je erover kunt praten, dan komen verhalen los. Mensen moeten hun verhaal kwijt kunnen op een makkelijke manier.
3. **Mensen die niet naar je toe komen, maar waar wel problemen spelen, daar ga je heen: vroegsignalering is erg belangrijk.** We zorgen ervoor dat we naast mensen komen te staan, ook als problemen nog klein zijn en oplossingen makkelijker te vinden zijn. Vaak trekken mensen pas aan de bel als de problemen zo groot zijn dat ze niet meer zelf op te lossen zijn.

De werkgroep had veel meer ideeën. Deze zijn voor een later moment. Een voorbeeld is om te communiceren per doelgroep. Denk aan ZZP'ers, boeren, ondernemers, nieuwkomers, jongeren en ouderen. Deze worden op een later moment opgepakt.

Wat gaan we doen? Wat worden de eerste stappen?

Per onderwerp zijn oplossingen omarmd door Winterswijkers:

1. **Start met te zorgen dat heel Winterswijk weet dat armoede bestaat: ook hier.**
  - a. Campagne
  - b. Festival
  - c. Fotowedstrijd
  - d. Voorlichting aan kinderen
2. **Mensen moeten hun verhaal makkelijk kwijt kunnen: een lage drempel is nodig.**
  - a. Hulplijn
  - b. Inloop in de wijk
  - c. Ervaringsdeskundigen opleiden
  - d. Professionals trainen: wat betekent armoede?
3. **Mensen die niet naar je toe komen, maar waar wel problemen spelen, daar ga je heen: vroegsignalering is erg belangrijk.**
  - a. Erop af! organiseren; matching zorgverzekeraar, energiebedrijven e.d.
  - b. Gemeentelijke belastingen

Systeem versimpelen

Bij systeem versimpelen werden voor de start drie hoofdonderwerpen gekozen. Deze zijn:

1. **Simpele taal!** Brieven en websites moeten goed te begrijpen zijn voor iedereen, zeker van de overheid. Voorzieningen zijn makkelijk te vinden.
2. **Hulp- en dienstverleners moeten naast de klant staan.** Het systeem en de regels zijn niet leidend, de mens en zijn verhaal is belangrijk.
3. **Er is één toegang voor voorzieningen.** Nu zijn er veel voorzieningen die ieder apart bereikbaar zijn. Dit kunnen we simpeler organiseren.

Ook deze werkgroep had veel meer ideeën. Deze zijn voor een later moment. Een voorbeeld is om te communiceren per doelgroep. Zoals goede nazorg na bewindvoering of budgetbeheer, folder met alle voorzieningen huis-aan-huis. Deze worden op een later moment opgepakt. De werkgroep heeft een bezoek gebracht aan de gemeente Oldenzaal.

Wat gaan we doen? Wat worden de eerste stappen?

Per onderwerp zijn oplossingen omarmd door Winterswijkers:

1. **Simpele taal!**
  - a. Brieven en website van sociale dienst en gemeente zijn in eenvoudige taal .
  - b. Ervaringsdeskundigen lezen brieven van organisaties.
  - c. Er komen animaties over (financiële) onderwerpen zoals een DIGD aanvragen. Deze komen op beeldschermen bij bijv. het gemeentekantoor, de Post en de Woonplaats.
2. **Hulp- en dienstverleners moeten naast de klant staan.**
  - a. Professionals trainen met ervaringsdeskundigen: wat betekent het om financiële problemen te hebben?
  - b. Noodfonds
  - c. Goede nazorg na schulden
  - d. Vroegsignalering
3. **Er is één toegang voor voorzieningen.**
  - a. Eenvoudig intakeformulier voor alle inkomensondersteunende voorzieningen
  - b. Eén contactpersoon voor kinderen na speciaal onderwijs.
  - c. Lage drempel

Kind, Jeugd en Generatie armoede

De werkgroep kind, jeugd en generatie armoede koos voor vier hoofdthema's voor de vraag: hoe zorgen we dat kinderen in Winterswijk hun talenten kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen?

1. **Praat erover!** Het taboe onder kinderen en jongeren moeten doorbroken worden, maar ook tussen professional en ouder.
2. **We moeten ervoor zorgen dat de signalen snel opgepakt worden!** Het gaat om signaleren en bespreekbaar maken.
3. **Zorgen voor passend aanbod waardoor kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen!**
4. **We maken een lage drempel!** Kinderen, jongeren en ouders moeten makkelijk kunnen praten over wat hen bezig houdt.

De werkgroep kind, jeugd en generatie armoede ging op veel plekken kijken: Almelo en Doetinchem, Groningen. Ook voor andere werkgroepen deden zij inspiratie op.

Wat gaan we doen? Wat worden de eerste stappen?

Per onderwerp zijn oplossingen omarmd door Winterswijkers:

1. **Praat erover!**
  - a. Over de streep op scholen
  - b. Speaking minds op scholen
  - c. Theater op scholen
2. **We moeten ervoor zorgen dat de signalen snel opgepakt worden!**
  - a. Project Kansrijke start
  - b. Taalles voor ouders en kinderen
  - c. Trainen van vrijwilligers en professionals: leren signaleren en over praten.
3. **Zorgen voor passend aanbod waardoor kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen!**
  - a. Meedoen arrangement
  - b. Bijles voor alle kinderen
  - c. Kinderopvang voor alle kinderen
  - d. Zomer- weekendschool
4. **We maken een lage drempel!**
  - a. Brief naar jongeren en ouders die 18 worden
  - b. 1 loket met 1 aanspreekpunt

En.... wat gaan we nu doen precies?

Waar werken we nu naar toe met elkaar?

Omdat 2040 een heel eind weg is, kiezen we voor korte periodes waarin we haalbare en toetsbare doelen kunnen stellen. De eerste periode loopt van nu tot eind 2021. We willen zorgen dat in die periode een sterke basis wordt gebouwd. In deze periode zorgen we dat de volgende zaken staan, lopen en werken:

- **We zijn in staat om eerder met mensen met financiële problemen in contact te komen.** De vroegsignalering is vlot geregeld, bij de eerste signalen is er contact met mensen. Er is een lage drempel in kijken en werken daar meer vanuit contact met mensen zodat inwoners makkelijker hun verhaal en vragen kwijt kunnen.
- **We hebben ervoor gezorgd dat Winterswijk weet dat armoede in Winterswijk bestaat en dat we dit moeten stoppen.** Armoede hoort er niet bij! We hebben een inspirerende campagne. Het raakt mensen, het zet mensen aan het denken, verbindt mensen en zorgt dat er ook wat te lachen valt. Daarnaast wordt het onderwerp ook bij kinderen en jongeren bespreekbaar gemaakt.
- **We hebben ervoor gezorgd dat de basis is gelegd zodat kinderen gelijke kansen hebben om hun talenten te ontwikkelen en mee te doen.** Kinderen kunnen naar bijles of huiswerkbegeleiding onafhankelijk van hun situatie.
- **Lokale systemen en processen versimpelen we en de mens is hierbij ons uitgangspunt.** Lokaal kijken we hoe we voorzieningen toegankelijker en bekender kunnen maken en het systeem logisch en simpel. Tegelijk willen we zorgen dat vertrouwen het uitgangspunt wordt binnen de bestaande kaders. De nadruk ligt op contact met de inwoner en kijken wat wel kan in plaats van wat niet kan.
- **We hebben ervoor gezorgd dat we deze ontwikkeling met Winterswijk maken.** Met inwoners, organisaties, bedrijven, verenigingen, scholen en gemeente. De manieren van werken die we met elkaar ontwikkelen willen we borgen in de reguliere werkwijze van hulp- en dienstverleners.

Van puzzelstukjes naar één plan

Er zijn heel wat mooie oplossingen omarmd! Op het eerste gezicht lijken de puzzelstukjes los van elkaar te staan. Gelukkig zit er ook veel samenhang tussen de thema's en overlapt en versterken de oplossingen en onderwerpen elkaar. Vanuit de oplossingen is een plan gemaakt waarin Winterswijk samen kan ontwikkelen. Belangrijk om bij stil te staan is dat er zoveel mogelijk wordt aangesloten bij dingen die er al zijn in plaats van alles nieuw te organiseren.

Meten is weten

Natuurlijk gaan we zorgen dat we bijhouden wat in de cijfers verandert. We gaan aan de slag en hard aan de slag. Dat zal verandering gaan geven. Onze verwachting is dat in eerste instantie meer gebruikt gemaakt gaat worden van alle voorzieningen die er zijn. Dit omdat er meer bekendheid is, we meer mensen bereiken en nog beter samenwerken. De verwachting is dat dit na een aantal jaar stabiliseert en dat we van daaruit gaan werken aan een afname doordat we meer kansen ontwikkelen en vroeger betrokken raken bij mensen met financiële problemen.

Stap 1 De basis bouwen

De eerste stap is gericht op het bouwen van een basis waarop en waarmee je kunt ontwikkelen. In de eerste stap doen we het volgende:

1. **We omschrijven een pilot tot eind 2021.** In die periode werken we met elkaar aan de eerste oplossingen voor een armoedevrij Winterswijk 2040.
2. **We richten een stichting op** waarin we met elkaar de ruimte hebben om te ontwikkelen. Het is een (tijdelijk) gebouw om met de samenleving aan de slag te gaan zonder gehinderd te worden door organisatiestructuren en –culturen. Met elkaar besluiten we welke plek de stichting krijgt aan het einde van de pilotperiode.
3. **We nemen een aantal medewerkers aan** (gemeente) voor de duur van de pilot. Deze mensen werken samen met inwoners en organisaties en vallen tijdens de pilot onder de Post.
  - a. Sociaal werker; contactpersoon organisaties en vrijwilligers, vroegsignalering, training geven, inloop.
  - b. Budgetcoach; helpt mensen overzicht te krijgen in financiën.
  - c. 2 Ervaringsdeskundigen; naast mensen staan, training geven, inloop.
4. **We starten in de stichting een projectfonds.** Inwoners en bedrijven kunnen geld doneren. Het geld wordt besteed aan projecten (in de wijk) die armoede dichtbij bestrijden en voorkomen.
5. **We starten een overkoepelend noodfonds.** Met verschillende organisaties zetten we vanuit de stichting een noodfonds op. Deze kan ingezet worden bij nood door verschillende organisaties. In dit fonds kunnen ook inwoners en bedrijfsleven een financiële bijdrage leveren.
6. **We zoeken plekken die als inloop kunnen dienen.** We kiezen plekken die al bestaan en waar we aan kunnen sluiten.

Alle stappen zetten we met de samenleving. Bijvoorbeeld: we zoeken plekken in de wijk waar we willen starten. We nemen medewerkers in dienst. Met mensen die aangegeven hebben betrokken te willen zijn, brainstormen we over de taakinfilling.

Stap 2   Aan de slag met de oplossingen

Tegelijkertijd start stap 2; de oplossingen ook concreet maken. We merken in het traject dat er ook gaandeweg weer oplossingen bij komen die meegenomen worden. Het is een organisch proces met veel bijvangst.

Oplossingen waar nu aan gewerkt wordt:

- Campagne en communicatieplan.
- Gemeentelijke belastingen: vooraf kwijtschelding controleren.
- Afstemmen over het noodfonds met partijen die een noodfonds hebben.
- Ervaringsdeskundigen opleiden.
- Inlopen in de wijk inventariseren
- Alle scholen bezoeken
- Hulplijn
- Animaties maken

Oplossingen die we dit najaar o.a. op gaan pakken:

- Meedoen arrangement
- Contact scholen en ondernemers
- Erop af! organiseren (convenanten e.d.)
- Organisaties leggen regels naast elkaar: simpeler maken formulieren, regels e.d.
- Gemeentelijke belastingen: vroegsignalering
- Training voor professionals maken en uitvoeren.
- Plan kinderopvang

Oplossingen die we begin 2020 o.a. op gaan pakken:

- Zomerschool
- Bijles

Stap 3   De parkeerplaats

Een aantal thema's zijn niet omarmd op 12 maart 2019. Dit betekent niet dat ze niet belangrijk zijn. Ze staan op de 'parkeerplaats' zodat we ze niet vergeten. Met elkaar zetten we stappen en evalueren we. Dit doen we met de samenleving. Met elkaar kiezen we een nieuw thema als daar ruimte voor ontstaat. We verwachten dat die ruimte ontstaat in het voorjaar van 2020.

Kleine waarschuwing

We merken dat enthousiasme, enthousiasme aanwakkert en dat goede ideeën, goede ideeën stimuleren. We merken dat naast de ideeën die er nu zijn, steeds mooie nieuwe ideeën oppakken. Als deze passen in het proces wat we lopen, pakken we deze tijdens de rit op.

Pilot: samen ontwikkelen!

Zoals eerder aangegeven is de eerste stap om een omgeving te maken waarin we samen kunnen ontwikkelen. Met samen ontwikkelen bedoelen we met organisaties die nu met ons armoede tegen gaan, met bedrijven, met inwoners, scholen en verenigingen. Iedereen die zich aangesproken of betrokken voelt bij het onderwerp is welkom om mee te doen. Dit doen we samen in een overkoepelende stichting. Het doel van de stichting is om een duidelijke plek te hebben, los van alle organisaties, om samen vrij te denken. Daarnaast bestaat de wens om overkoepelende fondsen op te zetten voor de eerste nood en voor mooie projecten.

De bedoeling van de pilot is dat we met elkaar stappen maken: we beslissen samen, we evalueren samen en we bouwen samen. De gedachte is dat we steeds korte sprints maken. Dat de stichting bestaat uit een klein bestuur en een grote groep meedenkers. Iedere zes weken willen we bij elkaar komen om met elkaar stil te staan bij het proces wat we lopen: wat zijn de ervaringen? Wat gaat goed? Welke nieuwe wegen willen we inslaan? Wie doet mee?

De pilot duurt van september 2019 tot en met december 2021. In de pilot willen we antwoord op de volgende vragen:

- Welke activiteiten dragen (niet) bij aan het voorkomen of doorbreken van armoede?
- Welke partijen hebben we nodig om succesvol te zijn?
- Welke vaardigheden en krachten hebben we nodig om succesvol te zijn?
- Welke organisaties hebben we nodig om succesvol te zijn?
- Hoe ziet de ideale structuur eruit waardoor we met elkaar succesvol werken aan een armoedevrij Winterswijk 2040 (structuur van organisaties en in organisaties).
- Waar moeten we mee doorgaan?
- Waar moeten we mee stoppen?
- Hoe bekostigen we goede ideeën in de toekomst?
- Hoe brengen we onze successen en valkuilen verder in de wereld zodat zij inspiratiebron kunnen zijn voor anderen?

De vragen zijn een leidraad voor de stappen die we zetten. Ze worden steeds gebruikt om te kijken of we nog met elkaar op de goede weg zijn.